

Simpozij OBDOBJA 42

Jadranka Cergol

Najnovjša slovenska literatura v Italiji in njen sodobni družbeni kontekst

objavljeno v:

Andraž Jež (ur.): *Slovenska literatura in umetnost v družbenih kontekstih.*

Obdobja 42. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2023.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-42/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2023.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

NAJNOVEJŠA SLOVENSKA LITERATURA V ITALIJI IN NJEN SODOBNI DRUŽBENI KONTEKST

Jadranka Cergol

Fakulteta za humanistične študije, Univerza na Primorskem, Koper
jadranka.cergol@fhs.upr.si

DOI:10.4312/Obdobja.42.255-262

Cilj prispevka je umestiti najnovejše literarne pojave Slovencev v Italiji v širši družbeni kontekst in raziskati literarne odzive na spreminjajoče se sodobne socialne preobrazbe v zamejstvu. Članek povezuje ugotovitve najnovejših znanstvenih prispevkov s sociološkega in jezikovnega področja z analizo nekaterih literarnih pojavov najmlajših pripadnikov slovenske narodne skupnosti v Italiji. Analiza se osredotoča predvsem na izbiro tematik in vsebinskih težišč izbranih avtorjev.

mladi v zamejstvu, Slovenci v Italiji, slovenska književnost v Italiji

This article places the latest literary works of Slovenians in Italy in a wider social context and investigates literary responses to changing contemporary social phenomena abroad. The article connects the findings of the latest research in sociology and linguistics with an analysis of some literary phenomena of the youngest members of the Slovenian community in Italy. The analysis primarily focuses on the choice of topics and content among the selected authors.

young cross-border Slovenians, Slovenians in Italy, Slovenian literature in Italy

1 Uvod

V letih 2013–2016 so štiri raziskovalni inštituti izvajali temeljni raziskovalni projekt ARRS Mladi v slovenskem zamejstvu: družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi. Med rezultati projekta so štiri znanstvene monografije, ki zbirajo in analizirajo podatke na podlagi številnih tematskih sklopov, ki dajejo zelo širok vpogled v trenutno spreminjajoče se stanje slovenskih narodnih skupnosti v zamejstvih. Raziskave so tako osvetlile različne vidike vključevanja v družbene, socialne in kulturne organizacije (družbenoparticipacijski vidik), rabo jezika v družini in javnosti ter jezikovno zmožnost (jezikovni profil mladih), odnos in stališča ter interakcijo mladih do večinskega etničnega okolja, do manjšine in do države matičnega naroda (družbene relacije med mladimi in okoljem) ter stališča in percepcije mladih do globalizacije, integracije, mobilnosti in doživljanja slovenstva (vrednostne orientacije mladih) (Kržišnik-Bukić 2017).

Zbrane rezultate omenjenih raziskav v sklopu projekta bomo skušali s pričujočim prispevkom povezati z analizo nekaterih literarnih pojavov najmlajše generacije

Slovencev v Italiji. Tudi v tem oziru smo se odločili za isti starostni razpon, ki je bil določen kot predmet obravnave v omenjenem projektu, in sicer za mlade med 15. in 29. letom starosti. Znotraj tega časovnega razpona smo lahko zasledili pet predstavnikov te generacije, ki so svoja literarna dela že objavili v revijah, časopisih, na literarnih forumih in natečajih ali celo v knjižni obliki. To so: Alex Kama Devetak, Ester Gomisel, Antje Gruden, Mojca Petaros in Ajlin Visintin. Alex Kama Devetak in Mojca Petaros pišeta pretežno kratke zgodbe: prvi je dobil naziv uršljana za leto 2021 in leta 2022 izdal tudi svojo zbirko kratkih zgodb *Nedaleč*; Mojca Petaros prav tako piše kratke zgodbe, v letu 2022 je bila izbrana med finalisti na Festivalu mlade literature uršljan 2022, v istem letu pa je s kratko zgodbo *Nevsakdanje prijateljstvo* dobila nagrado energheia Slovenia 2022. Ostale tri predstavnice najmlajše generacije pa pišejo poezijo, ki so jo povečini objavile na spletnih portalih (LUD Literatura), v revijah (*November*) in na družbenih omrežjih; le Ajlin Visintin je leta 2022 izdala krajšo dvojezično pesniško zbirko *Črni ž amet: zgodbe o krokarjih v verzih/Velluto nero: storie di corvi in versi*.

2 Znanstvena izhodišča

V številnih razpravah so raziskovalci izpostavili osnovne tipološke značilnosti, ki zaznamujejo literarno ustvarjanje Slovencev v Italiji in se v nekaterih razsežnostih razlikujejo od drugih literarnih sredin. Mednje spadajo predvsem ontološka razsežnost, prirojena medkulturnost, etnična dimenzija, navezanost na prostor in jezik ter ukoreninjen zgodovinski spomin (Košuta 2008; Pirjevec 2011; Cergol 2014; Smotlak 2016). Prav tako je bilo pri pisanju zamejskih literarnih ustvarjalcev večkrat izpostavljeno vprašanje izbire jezika, pri čemer so raziskave pokazale, da se v zadnjih dveh desetletjih pojavlja težnja k izbiri enega (slovenskega), drugega (italijanskega) jezikovnega koda ali celo obeh (Ur. 2018: 4–17; Košuta 2020). Če je ta trend pretežno značilen za predstavnike srednje generacije literarnih ustvarjalcev, pa se je nekoliko upadel pri mlajši generaciji (Cergol 2020). Prva bežna analiza naštetih del najmlajših literarnih ustvarjalcev to potrjuje: izmed petih naštetih avtorjev se je doslej samo ena odločila za dvojezično pisanje, ostali štirje pa pišejo izključno v slovenščini. Vprašanje jezika, ki bo v nadaljevanju tudi osvetljeno, ostaja vsekakor v središču pozornosti tako socioloških (Novak Lukanović 2019) kakor tudi literarnovednih (Ur. 2018; Košuta 2020; Cergol 2020) in jezikovnih raziskav (Cergol 2021). Analize, ki so bile izvedene v sklopu temeljnega raziskovalnega projekta, pa kažejo na pomembne premike ne samo na jezikovnem področju, ampak predvsem na etničnem in družbenem področju. Med temi gre nedvomno omeniti proces individualizacije življenjskih potekov (Jagodic 2018), ki je posledica sodobnih globalizacijskih tokov; drugo večjo novost pa predstavlja poglobljanje prostorske in teritorialne identitete (Obid 2018); tretja, verjetno najbolj izrazita novost, je zanimanje najmlajših avtorjev za nekatere globalne tematike, kot je npr. ekološko vprašanje. Nekateri od teh spreminjajočih se procesov so našli svoj odsev tudi v literarnih delih avtorjev, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju.

3 Navezanost na jezik

V manjšinski literaturi je izbira jezika doslej tako kot v vseh mejnih in stičnih okoljih (Novak Lukanovič 2019: 47–50) predstavljala posebno izbiro, ki je bila tesno povezana z vrednoto narodnosti in je obenem dokazovala etnično pripadnost določeni jezikovni in narodni skupnosti. Pripadniki starejše generacije literarnih ustvarjalcev so izražali občutek, da ne bodo mogli nikoli do potankosti obvladati maternega jezika, saj se ga morajo s težavo naučiti v okolju, ki tega jezika ne uporablja (Cergol 2014):

Učiteljica, ki ima rdeč avto in črne oči, pravi, da slabo pišem v italijanščini. Stori, da bom boljši in da bom letos na izpitih, ko bo učiteljica narekovala, napisal pravilno vse tiste besede, ki imajo dvojne črke. Stori, da me bo gospa Slapnik, kamor me pošilja mama, naučila, kako se pravilno in lepo govori v slovenščini (Sosič 2005: 13).

Raziskovalna slika jezikovne zmožnosti mladih Slovencev v Italiji pa kaže na nekatere premike, ki jih je vredno osvetliti. Tudi rezultati pred kratkim objavljene raziskave o jezikovnem profilu mladih v slovenskem zamejstvu namreč potrjujejo številne druge raziskave, izvedene v zadnjem desetletju med Slovenci v Italiji:

gre za heterogeno skupino, ki je odraz različnih družinskih okolij [...]; tako imenovano 'trdo jedro' skupnosti se postopoma krči, vzporedno pa se krepijo njeni 'zunanji pasovi', to je tisti del skupnosti, kjer so skupinske identitete bolj prehodne, kjer je participacija manjša, kjer sta znanje in raba slovenskega jezika šibkejša. V večini obravnavanih primerov slovenščina sicer še vedno ohranja vlogo glavnega sredstva sporazumevanja v družini. (Jagodic 2019: 108–109)

Slovenski jezik torej še vedno ostaja zelo pomembno komunikacijsko sredstvo za mlade izobražene Slovence, se pa manjša jezikovna zmožnost govorcev slovenskega jezika. Literarna analiza izbranih del sicer ne more zavrniti ali potrditi te sociološke analize, lahko pa dokaže, da je pri tistih mladih, ki se odločijo za literarno ustvarjanje, jezikovna zmožnost na še vedno zelo kakovostni ravni, a da je prišlo do pomembnega premika pri odnosu do slovenskega jezika. Če so literarni zgodovinarji še pred kratkim pisali o določeni jezikovni nesproščenosti, ki lahko privede celo do poostrene skrbi za jezik, ker slovenska beseda pomeni boj za lastno ogroženo identiteto in svobodnost (Pirjevec 2011: 360), se pri sedanji generaciji mladih ustvarjalcev zdi, da te nesproščenosti ni več, kakor se tudi zdi, da se ne počutijo več ogrožene ali nesvobodne. V nobenem od naštetih literarnih del namreč ni bilo zaznati kakega posebnega »problemskega« odnosa do jezika: zdi se, da je izbira jezika čisto naravna, vsi literarni ustvarjalci zelo tekoče in sveže uporabljajo slovenski jezik in se o njegovi izbiri sploh ne sprašujejo ali jo problematizirajo. Iz nekaterih odlomkov izhaja, da dobro poznajo slovensko literarno ustvarjanje, ker se občasno nanj tudi navezujejo, npr. Ester Gomisel v pesmi Nedoločniška himna: »kljubovati, kljubovati, kljubovati / vedno stati / in obstati« (Žvirč 2022), ki jasno nakazuje na Trubarjeve besede.

Ta sproščen odnos do jezika je bil nekoliko presenetljivo izpostavljen tudi v omenjeni sociološki raziskavi. »Med najbolj optimističnimi ugotovitvami, ki jih raziskava prinaša, velja poudariti predvsem pozitivna stališča, ki jih imajo mladi anketiranci in intervjuvanci do slovenščine, še bolj pa njihove svetle napovedi

o prihodnosti manjšinskega jezika na obravnavanem območju« (Jagodic 2019: 110); mladi anketiranci so namreč prepričani, da bo slovenščina v Italiji ohranila ali celo povečala število govorcev in da bo njen družbeni položaj vse bolj enakovreden italijanskemu. Do podobnih ugotovitev so prišli tudi drugi raziskovalci, ki poudarjajo, da je prišlo v zadnjih dveh desetletjih do pomembnih premikov tudi na lestvici vrednot mladih Slovencev: dokazano je bilo namreč, da sta narodnostna in etnična pripadnost manj občuteni, povzpela pa se je vrednota večjezičnosti v družbi: »Navedeni podatki nakazujejo vrednostni premik v pojmovanju lastnih jezikovnih in kulturnih značilnosti: mladi cenijo svojo slovensko identiteto predvsem v sobivanju z italijansko, ker jim to omogoča kulturno in jezikovno interakcijo ter se tako počutijo edinstveni. [...] Cenijo, da so nosilci svojevrstnih jezikovnih in identitetnih značilnosti.« (Brezigar, Vidau 2021)

Če torej vzporejamo ravnokar omenjeno sociološko analizo in z njo povezane literarne dokaze, lahko zaključimo, da je odnos mladih Slovencev v Italiji do jezika in do izbire jezikovnega koda veliko bolj sproščen in umirjen: zavedajo se bogastva poznavanja več jezikov, za svoja literarna dela pa pretežno izbirajo svoj materni jezik – te izbire ne problematizirajo več in jim ne predstavlja nobenega bremena.

4 Intimistične vsebine

Sociološke analize so pokazale, da se vrednostni sistem mladih spreminja v skladu s spremembami, ki so vidne tudi v številnih drugih podobnih okoljih. »Individualizacija prisili posameznika k temu, da se bolj kot kadar koli prej zanesejo le sami nase, da postanejo upravljavci svojega življenjepisa, identitet in družbenih mrež« (Ule 2008: 34–35 v Jagodic 2019: 35). Jagodic poudarja, da se mladi veliko manj zanimajo za družbene probleme, so pa bolj usmerjeni k individualizmu in pragmatizmu, obenem pa tudi nakazuje, da se trendi v participaciji mladih pogosto spreminjajo: najnovejše raziskave namreč nakazujejo, da mladi postajajo dejavnejši na področju prostovoljstva. Sociološka analiza mladih Slovencev v Italiji vsekakor potrjuje ta splošni trend pri mladih, je pa vseeno rahlo manj izrazit, ker so mladi vsekakor pokazali zanimanje za aktivno participacijo v družbenih krogih, ki jo izražajo zlasti s sodelovanjem v društvih in organizacijah prostovoljnega značaja (Jagodic 2019).

Podobne težnje so vidne tudi pri nekaterih literarnih ustvarjalcih, ki so pretežno zazrti v svoj lastni intimni svet, v katerem iščejo svojo identiteto in svoje stopinje: »Ko so mi razbili očala / in sem gledala v svet / s pohabljeno podobo, / ko se ploščice niso več ujemale / in so se križali njihovi robovi, sem / vseeno našla pot, / ker sem v prahu opazila / svoje stopinje.« (Gomisel 2022) ali pa: »Duša brez miru skozi tiho noč leti. / Nekoč sveta kralj, / danes le senca.« (Visintin 2023: 15) V številnih verzih se tako zrealijo misli mladih fantov in deklet, ki se ozirajo po svetu, ki iščejo svojo pot, ki si ustvarjajo svoje življenje. Pri tem jim večkrat ni jasno, kam jih bo pot peljala, a z zaupanjem zrejo v prihodnost v iskanju lastnega jaza: »Nedeljski večerni spomladanski / sprehodi dišijo / [...] po krvi ki priteče na dan iz rane, po robidnih

grmih, po tistem kar si.« (Gruden 2022) Tako v verzih kot v proznih delih skorajda ne zasledimo svetovnonazorskih ali političnih vprašanj.

Človekovo stisko v njegovi samoti razprostrirata tudi oba predstavnika proznega pisanja. Devetak se v svoji zbirki kratkih zgodb večinoma posveča pretresljivim temam samomora, bolezni, staranja, zavračanja ljube osebe ipd. Pomenljiv naslov zbirke kratkih zgodb *Nedaleč* nakazuje hkratno bližino in oddaljenost ljudi med sabo, ki si obenem želijo toplih človeških stikov, a so jih trpke življenjske okoliščine privedle do tega, da jih verjetno niso več zmožni, kakor npr. protagonistka zadnje zgodbe, ki je »naenkrat spet sama sredi te preklete skale. Z vso močjo, kolikor je pač še premore njena zgubana roka, zaluča biser proti morju. Z očmi, polnimi še zadnjih neizjokanih solz, gleda biser, kako leti, leti in leti.« (Devetak 2021: 102)

O samoti, povezani s tematiko brezdomcev, ki predstavlja novo tematiko za Slovence v Italiji, piše Mojca Petaros v nagrajeni zgodbi Nevsakdanje prijateljstvo, v kateri se usoda revne brezdomke, ki svoje dneve in noči preživlja na klopci v parku, začenja vrteti v svetlejši luči, ko splete posebno prijateljstvo z malim šestletnim Martinom. Deček namreč prosi mamo, naj brezdomki podari denar, s katerim bi mu sicer za rojstni dan kupila novo kolo, tako da se zgodba zaključi s pozitivno noto: »Res, to je bil eden od prijaznejših dni. In tudi naslednji je obetal dobroto.« (Petaros 2022) S to zgodbo se lahko delno nakazuje tista tendenca, ki je bila omenjena tudi v socioloških raziskavah, in sicer večje zanimanje mladih za delo na področju prostovoljstva, predvsem ob trenutkih vse večje krize, povezane z migracijskimi tokovi.

Če sklenemo, lahko torej povzamemo, da je umik v intimno sfero opazen tako v družbenih procesih kot tudi v literarnih delih. Tematik, ki bi spodbujale ali nakazale kako angažiranost pri večjih družbeno-političnih vprašanjih, ali pomembnih nazorskih vprašanj skorajda ni zaznati, se pa občasno pokažejo motivi, ki so vezani na izbiro želje in volje po nudenju pomoči tistim, ki jo potrebujejo, v sklopu prostovoljnega dela.

5 Navezanost na prostor in zgodovinski spomin

V zadnjih letih sta na literarnem področju prišli do izraza dve razsežnosti, ki sta bili morda v preteklosti nekoliko zanemarjeni s strani literarnih zgodovinarjev, sta pa pomemben element identifikacije manjšinske skupnosti, ki se jasno kaže tudi v literarnih odzivih: gre namreč za prostorsko oz. teritorialno identiteto in za zgodovinski spomin, vezan predvsem na kolektivne travme. »Zlasti za pripadnike manjšinskih narodnih skupnosti sklicevanje na kolektivne izkušnje ostaja bistven vidik njihove socialne identitete.« (Obid 2018: 33) Med mladimi zamejci je namreč še vedno zelo prisotno sklicevanje na preganjanje Slovencev in na fašistično nasilje, občasno pa tudi na politično napetost in etnično mržnjo v povojnem času. Ta kolektivna travma je zelo jasno prisotna v pomembnem delu literarnega ustvarjanja med Slovenci v Italiji. Ana Toroš (2021) je dokazala, da se je ta travma prenesla v literarni diskurz na dva načina: skozi normativni model spomina na omenjeno travmo, natančneje skozi literarna dela, ki jih lahko opišemo kot fikcije spomina, ter skozi pojavnost

travme, ki je prisotna v kolektivnem spominu skupnosti tudi v kasnejšem obdobju in ni nujno vezana na konkretne dogodke ali kraje spomina. Pri literarnih ustvarjalcih najnovejše generacije sicer ni opaziti jasnega namiga na to kolektivno travmo, beremo lahko kvečjemu tu pa tam o kakšnih spominih, vezanih na starejšo generacijo, kot npr. v verzih Ester Gomisel: »so tudi naše none / tiho strmele vate, / ko so v kite pletle / jutranje molitve? / V vodi so odmevale / njihove / žalostinke.« (Gomisel 2021)

Po drugi strani pa občasno prihaja do izraza neka pritajena, ne ravno vedno zelo jasna navezanost na prostor izvora posameznega avtorja. Če je le res, da za velik del zgodb ali pesmi ne moremo natančno definirati kraja in prostora, kar je bilo po svoje razvidno že iz enega romana avtorja srednje generacije, namreč iz Bandljevega *Grad in čas*, se je ta nejasna prostorska identifikacija nekoliko okrepila, pa čeprav ponekod avtorji ohranjajo tudi svojo jasno navezanost. Tudi ta dvojnost je v skladu z omenjenimi sociološkimi raziskavami, ki so pokazale, da so »mladi slovenski anketiranci v Italiji predvsem obmejni (75 %) in evropsko naravnani ljudje (68 %), ki so hkrati navezani na svoja izvorna vaška okolja ali mestne četrti.« (Vidau 2018: 56) To npr. jasno dokazuje Alex Kama Devetak s svojo zbirko kratkih zgodb, ki so napisane tako, da bi se lahko pravzaprav dogajale kjerkoli na svetu, jih pa obenem zaznamuje edinole en skupen motiv, prisoten v domala vseh zgodbah, in sicer motiv pečin nad morjem, ki bralca iz zamejstva v Italiji zelo spominjajo na Devinske stene, kjer se kraški kamen strmo spušča vse do morske gladine. Devinske stene niso sicer nikjer poimenovane, značilnosti, ki jih imajo, pa lahko nakazujejo tudi na možnost, da se velik del dogajalnega časa odvija ravno blizu teh pečin. Tudi drugi opisi krajev spominjajo na nekatere kraje v okolici Trsta in Gorice; ti kraji pa ostajajo vselej neimenovani in so zato geografsko nedoločeni.

Mojca Petaros je po drugi strani svojo zgodbo Tržaška pravljica jasno postavila v Tržaški zaliv, kjer neizprosno že nekaj dni divja orjaška burja, ki celo oblikuje značajске poteze Tržačanov: »Tržačani se tako radi ponašamo z njo, no, seveda predvsem z lastno trdoživostjo [...], ker nas razlikuje od ostalih italijanskih mest.« (Petaros 2021) V tej zgodbi je namigov na tržaško okolje še nekaj (nepomembno kraško okrožje, Pomol Audace ipd.), kar torej daje jasno vedeti, kje se zgodba odvija in katere značilnosti so izpostavljene. Na svojo rodno vas je navezana tudi Ester Gomisel, ki skozi motiv prahu sicer razmišlja o svoji usodi, v katerem išče svoj izvor: »počival je / in mi izrekel dobrodošlico / v rodni vasi« (Gomisel 2022).

Pri prostorski zaznamovanosti, ki je sicer že bila analizirana in je bila v literarnem ustvarjanju Slovencev v Italiji vedno izrazita, je torej prišlo do pomembnega premika, in sicer po eni strani v smer nejasne definiraniosti dogajalnega prostora, po drugi pa v neko bolj subtilno in delno prikrito, a vseeno izraženo navezanost na domači kraj.

6 Ekološka tematika

Pri analizi izbranih literarnih del se je izkazalo, da postaja zelo vplivna tematika, ki je dosedanje raziskave še niso omenjale, prav tako se vanjo niso poglobile niti sociološke raziskave, ki jo sicer obrobno omenjajo, nakazuje pa se, da bo lahko postala

v prihodnje bolj prisotna, in sicer ekološka tematika oz. tematika varstva okolja. Ta tema je v analizi vrednostnega sistema mladih samo našeta skupaj z drugimi: »Slovenska mladina je še posebej dejavna v prostovoljnih dejavnostih, povezanih z varnostjo in urejenostjo kraja bivanja, mladinskimi interesi in varstvom okolja« (Jagodic 2018: 38).

Ekološka tematika pride zelo jasno do izraza v Devetakovi kratki zgodbi Kolona črnih dežnikov, ki je bila objavljena v literarni reviji *November* (2022). Pripoved v ospredje postavlja tematiko rušilne moči narave, ki se razbesni in uniči vse, kar najde na svoji poti: »Jez se je zrušil in umazana reka je preplavila velik del mesteca. Požirala je vse, kar je našla na svoji poti: hipe, kmetije, polja, živali, avtomobile in ljudi.« (Devetak 2022: 7) Od reke k burji: moč narave zelo nazorno in s kančkom otroške naivnosti opisuje tudi Mojca Petaros v Tržaški pravljici, v kateri igra glavno vlogo ravno burja, ki že zelo dolgo razsaja v Tržaškem zalivu in mestni gospodje se sprašujejo, kako bi jo lahko ustavili. »Nihče ni našel rešitve: človek pač ne more kar ustaviti sile narave,« (Petaros 2021) ugotavlja protagonistka zgodbe in s tem nakazuje na problematiko naravnih ujm.

7 Zaključek

V zaključku lahko povzamemo, da je iz sicer še skopih literarnih virov najmlajše generacije ustvarjalcev med Slovenci v Italiji, starih od 15 do 29 let, zaznati pomembne premike pri vrednotenju nekaterih družbenih in individualnih pojavov. Na podlagi vzporejanja socioloških raziskav in literarnih virov lahko razberemo, da ostaja vrednota jezika sicer močno ukoreninjena tudi med mladimi zamejci, ki se še vedno pretežno odločajo za pisanje v slovenščini. Za razliko od prejšnjih generacij pa mladi te izbire ne problematizirajo več, zdi se jim naravna, dajejo pa veliko večji poudarek večjezičnosti in zanje raba enega ali drugega jezikovnega koda ne predstavlja nobene ovire ali bremena. Pri analizi izbranih tematik je zaznati, da so zanimanja usmerjena bolj v intimistično sfero, saj ni bilo mogoče zaznati kake posebne angažiranosti za velike družbeno-politične tematike. Med raznimi tipološkimi značilnostmi ostaja navezanost na svoj lastni prostor prisotna, a v bolj prikriti obliki: mladi so po eni strani zazrti v globalizirano Evropo in se čutijo z njo tudi povezani, obenem pa ohranjajo tudi tesno vez z domačim okoljem. Nenazadnje pa je bila izpostavljena nova tematika, ki pri srednji in starejši generaciji še ni bila tako očitna, namreč tematika varstva okolja, ki postaja eden od pomembnih izzivov sodobne družbe.

Literatura

- BREZIGAR, Sara, VIDAU, Zaira, 2021: Mladi govorniki slovenskega jezika v Italiji in njihov odnos do Republike Slovenije. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* 87. 87–106. Na spletu.
- CERGOL, Jadranka, 2014: K pojmovanju manjšinske literature: študija primera literarne produkcije dveh manjšinskih skupnosti. Alenka Žbogar (ur.): *Recepcija slovenske knjiz evnosti. Obdobja 33*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 63–70.
- CERGOL, Jadranka, 2020: Izbira jezika pri avtorjih mlajše generacije Slovencev v Italiji. Jerica Vogel (ur.): *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo. Obdobja 39*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 331–336.

- CERGOL, Jadranka, 2021: Čustveni vidiki pri izbiri jezikovnega koda slovenskih literarnih ustvarjalcev v Italiji. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* 87. 233–252. Na spletu.
- DEVETAK, Alex Kama, 2021: *Nedaleč*. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, Revija Mentor.
- DEVETAK, Alex Kama, 2022: Kolona črnih dežnikov. *November* 2. 7.
- GOMISEL, Ester, 2021: Nikoli sklenjeni krogi. *LUD Literatura*. <https://www.ludliteratura.si/branje/poezija/nikoli-sklenjeni-krogi/>
- GOMISEL, Ester, 2022: Prah. *November* 2. 3.
- GRUDEN, Antje, 2022: Zalij rože. *November* 2. 2.
- JAGODIC, Devan (ur.), 2018: *Druž' bena participacija mladih v slovenskem zamejstvu*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, Trst: Slovenski raziskovalni inštitut, Celovec: Slovenski narodopisni inštitut Urbana Jarnik, Slovenski znanstveni inštitut.
- JAGODIC, Devan, 2019: Znanje in raba slovenskega jezika med mladimi v slovenskem zamejstvu v Italiji. Sonja Novak Lukanović (ur.): *Jezikovni profil mladih v slovenskem zamejstvu*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, Celovec: Slovenski narodopisni inštitut Urbana Jarnik, Trst: Slovenski raziskovalni inštitut. 67–120.
- KOŠUTA, Miran, 2008: *E-mejli: eseji o mejni literaturi*. Litera: Maribor.
- KOŠUTA, Miran, 2020: O literarnem dvojezičju slovenskih leposlovcev v Italiji. Alenka Koron, Andrej Leben (ur.): *Literarna večjezičnost v slovenskem in avstrijskem kontekstu*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 189–204.
- KRŽIŠNIK-BUKIČ, Vera (ur.), 2017: *Splošni polož' aj mladih v slovenskem zamejstvu*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, Celovec: Slovenski narodopisni inštitut Urbana Jarnik, Trst: Slovenski raziskovalni inštitut.
- NOVAK LUKANOVIĆ, Sonja (ur.), 2019: *Jezikovni profil mladih v slovenskem zamejstvu*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, Celovec: Slovenski narodopisni inštitut Urbana Jarnik, Trst: Slovenski raziskovalni inštitut.
- OBID, Milan (ur.), 2018: *Identitetne opredelitve mladih v slovenskem zamejstvu*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, Celovec: Slovenski narodopisni inštitut Urbana Jarnik, Trst: Slovenski raziskovalni inštitut.
- PETAROS, Mojca, 2021: Tržaška pravljica. *LUD Literatura*. <https://www.ludliteratura.si/branje/proza/trzaska-pravljica/>
- PETAROS, Mojca, 2022: *Nevsakdanje prijateljstvo*. I racconti del premio Energieia Europa. <https://www.energieia.org/nevsakdanje-prijateljstvo.html>
- PIRJEVEC, Marija, 2011: Periodizacija slovenske književnosti na Tržaškem (od 16. do 20. stoletja). *Annales: Anali za istrske in mediteranske študije XXI/2*. 353–362.
- SMOTLAK, Maja, 2016: *Narodna identiteta v sodobnem slovenskem romanu v Italiji*. Trst: Mladika.
- TOROŠ, Ana, 2021: Minority Literature and Collective Trauma: The Case of Slovene Triestine Literature. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja LXXXVI*. 65–81. Na spletu.
- ULE, Marjana, 2008: *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ur., 2018: Kdo je slovenski pisatelj? *Mladika LXII/9*. 4–17.
- VIDAU, Zaira, 2018: Identitetne opredelitve mladih v slovenskem zamejstvu v Italiji. Milan Obid (ur.): *Identitetne opredelitve mladih v slovenskem zamejstvu*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, Celovec: Slovenski narodopisni inštitut Urbana Jarnik, Trst: Slovenski raziskovalni inštitut. 51–96.
- VISINTIN, Ajlin, 2022: *Črni z' amet: zgodbe o krokarjih v verzih/Velluto nero: storie di corvi in versi*. Trst: ZTT.
- [ŽVIRC], Barbara, 2022: #91: Ester Gomisel. *Knjiž' ni kaz' ipot*. <https://knjiznikazipot.si/91-ester-gomisel/>